

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i.
oddělení ekologie lesa
Lidická 25/27, 602 00 Brno, CZ

Metodika hodnocení přirozenosti lesů v ČR

Metodika byla vypracována v rámci řešení Mandátní smlouvy uzavřené mezi ČR – Ministerstvem životního prostředí a Výzkumným ústavem Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i. dne 11.9.2008 ve znění dodatku č. 4 ze dne 12.8.2011.

Zpracovali:
Mgr. Dušan Adam, Ph.D.
Ing. Libor Hort
Ing. David Janík

Ing. Kamil Král, Ph.D.
Ing. Pavel Šamonil, Ph.D.
Ing. Pavel Unar
doc. Dr. Ing. Tomáš Vrška

Brno, listopad 2011

OBSAH

1	Cíl metodiky	3
2	Východiska a postup a tvorby metodiky	4
2.1	Důvod vzniku systému hodnocení přirozenosti lesů	4
2.2	Časový průběh vývoje a uplatnění metodiky	4
2.3	Obecná východiska koncepce hodnocení přirozenosti	5
2.4	Odvození jednotlivých kritérií hodnocení	9
3	Postup hodnocení přirozenosti	14
3.1	Dílčí plochy pro hodnocení přirozenosti	14
3.2	Určení stupně přirozenosti	15
4	On-line aktualizace hodnocení přirozenosti lesů v ČR	16
5	Literatura	16

1. CÍL METODIKY

Metodika hodnocení přirozenosti lesů v ČR vznikala jako nástroj pro koncepční uchopení managementu lesů ve zvláště chráněných územích – speciálně v národních parcích, národních přírodních rezervacích a přírodních rezervacích, kde hlavním cílem ochrany je umožnění samovolných procesů přirozených lesů. Snahou bylo vytvořit nástroj, který by umožnil aktuálně sledovat a dlouhodobě vyhodnocovat stav lesů z hlediska jejich přirozenosti, hodnotit účinnost uplatněného obnovního managementu a to jak na úrovni ČR tak na úrovni konzistentních samostatně řízených respondenčních jednotek (určitý národní park, určitá chráněná krajinná oblast, region působení krajského střediska AOPK ČR, územní působnost krajského úřadu) a také na úrovni jednoho hodnoceného zvláště chráněného území. Konečným cílem je získat nástroj a dostatek podkladů pro hodnocení stavu a změn předmětu ochrany a naplňování cílů ochrany zvláště chráněných území, kde předmětem ochrany jsou přirozené lesy a samovolné procesy v nich.

Základní myšlenkou při zadání bylo vytvořit nástroj, který bude:

- i) provozně využitelný na celé výměře lesů v České republice,
- ii) co nejvíce objektivní (exaktní) a nezávislý na subjektivním přístupu hodnotitelů,
- iii) využitelný odbornými pracovníky ochrany přírody, státní správy a zpracovateli plánů péče bez specializovaného školení a expertních vědomostních nároků,
- iv) jednoduše a on-line aktualizovatelný a veřejně přístupný a
- v) levný.

Hlavní otázkou tedy bylo jak propojit požadavky na praktickou využitelnost hodnocení přirozenosti lesů se snahou o jeho co nejvyšší objektivitu, tak aby hodnotitel nemusel provádět speciální měření určitých porostních veličin, které by potom matematickými postupy zpracovával. Tedy skloubit co nejvíce exaktnosti za dodržení podmínky provozního uplatnění v různých institucích a úřadech, užití různými odborníky a při snaze o minimalizaci nákladů.

Žádný systém hodnocení přirozenosti lesů není a nemůže být ideální. Není jím ani tento v současnosti používaný systém. Je a vždy bude kompromisem mezi hodnotitelným a realizovatelným.

Hodnocení přirozenosti lesů bylo postupně upravováno s ohledem na připomínky respondentů a následně kodifikováno v českém právním řádu – nejprve jako Příloha č. 2 k vyhlášce č. 60/2008 Sb. a následně jako Příloha č. 2 k vyhlášce č. 64/2011 Sb. Protože žádný právní předpis již ze své podstaty neumožňuje vysvětlení východisek jeho vzniku, užitých postupů i dosavadních zkušeností, vyplňuje mezeru tato Metodika hodnocení přirozenosti lesů v ČR.

V následujícím textu jsou šedou barvou uvedeny texty převzaté z vyhlášky č. 64/2011 Sb. aby bylo jasně odlišeno, co je citovaný a co komentovaný text.

2. VÝCHODISKA A POSTUP TVORBY METODIKY

2.1 Důvody vzniku systému hodnocení přirozenosti lesů

V České republice je 749,6 tis. ha lesů součástí některé z kategorií zvláště chráněných území – tj. celkem 28,83 % výměry všech lesů ČR je chráněno dle zákona o ochraně přírody a krajiny (Vašíček ed. 2011). Většina lesů ve zvláště chráněných územích je však součástí zón s nižším stupněm ochrany (nejčastěji III. zóny chráněných krajinných oblastí) a jedná se o člověkem výrazně ovlivněné lesy se změněnou druhovou skladbou i prostorovou výstavbou. Cílem ochrany zde obvykle není umožnění samovolných procesů a tudíž ani obnova sekundárních přirozených lesů s následným ponecháním samovolnému vývoji. Výjimku tvoří lesy v národních parcích, národních přírodních rezervacích a přírodních rezervacích, kde tento cíl ochrany naopak výrazně převažuje.

Pro základní rozhodování o managementu lesů ve zvláště chráněných územích (ZCHÚ), kde cílem ochrany je umožnit samovolný vývoj lesů (národní parky, národní přírodní rezervace, přírodní rezervace) bylo třeba vytvořit nástroj, který by srovnával stav lesů napříč jednotlivými kategoriemi ZCHÚ i samotnými ZCHÚ a dokázal v čase vyhodnotit kvalitativní i kvantitativní posuny ve stavu lesů vlivem použitých postupů obnovního managementu. Již Národní lesnický program I (Pondělíčková ed. 2003) obsahoval Prioritu E – Lesy ve zvláště chráněných územích – a v této prioritě samostatné programové opatření 11 – Zřízení národní databanky přirozených lesů v ČR a její propojení s evropskou databankou.

S ohledem na rozsah práce spojené s vytvořením systému hodnocení přirozenosti lesů a jeho aplikace na celé ploše lesů v ČR byla práce podpořena projektem VaV 610/6/02 – Výzkum a shromáždění poznatků o stavu a rozšíření přírodních lesů v ČR, financovaným z prostředků výzkumu a vývoje Ministerstva životního prostředí.

2.2 Časový průběh vývoje a uplatnění metodiky

2002-2003 – vývoj prvního "poloprovozního" systému hodnocení přirozenosti

2004-2005 – tvorba respondenčních jednotek, školení hodnotitelů z jednotlivých respondenčních jednotek, pilotní testování v různých porostních typech, zpracování připomínek respondentů, tvorba nové verze hodnocení určené pro celoplošné použití v ČR

2005-2006 – celoplošné hodnocení lokalit přirozených lesů o výměře ≥ 10 ha

2007 – souhrnné zpracování dat, tvorba a spuštění elektronické podoby Databanky přirozených lesů (DPL) v podobě webu www.pralesy.cz

2008 – implementace hodnocení přirozenosti lesů do vyhlášky č. 60/2008 Sb.

2007-2009 – doplnění hodnocení přirozenosti lesů na území ve správě Vojenských lesů a statků, s.p.

2009 – doplnění DPL o lokality o výměře ≥ 5 ha, zahájení on-line aktualizace DPL

2011 – implementace hodnocení přirozenosti lesů do vyhlášky č. 64/2011 Sb., zpřístupnění digitalizované podoby hodnotících formulářů

2.3 Obecná východiska koncepce hodnocení přirozenosti - terminologie

Tato metodika člení lesy do tří skupin a to na lesy „nepůvodní“, „kulturní“ a „přirozené“. Důvodem je pokrytí všech typů lesa, které se mohou vyskytnout ve vybraných ZCHÚ. Hlavním předmětem zájmu ve vybraných ZCHÚ, jsou ale lesy přirozené, a proto se jimi metodika zabývá podrobněji a členění je ještě na další tři kategorie – stupně přirozenosti. První otázkou základního přístupu je definice těchto kategorií – tedy stupňů přirozenosti v obecném slova smyslu. Pro toto základní rozhodnutí byly využity poznatky z řešení evropských projektů COST E4 – Forest Reserves Research Network (Parviainen ed. 2000) a zejména COST E27 – Protected Forest Areas in Europe – Analysis and Harmonisation (Latham et al. 2005, Frank et al. 2007), jejichž řešení se autoři metodiky účastnili. Proto bylo snahou autorů přiblížení terminologickému obsahu užívanému i v jiných evropských zemích. Rozsáhlá analýza terminologie v evropských zemích (Frank et al. 2007) odhalila určité rozdíly zejména ve vnímání pojmu "prales" a "přirozený les". Podobně bylo postupováno i v případě analýzy české terminologie – byla provedena podrobná rešerše dostupných starších českých zdrojů (<http://www.pralesy.cz/?id=2435>) a komparací českého názvosloví a obsahové náplně srovnatelných pojmů zejména v anglickém a německém jazyce byla vytvořena nejprve stupnice 3 stupňů přirozenosti. Obsahově jsou použité pojmy dosti blízké zahraničním, rozdíl vzniká pouze u pojmu „přirozený les“. Ten není možno při srovnání s anglickou i německou literaturou rozlišovat od pojmu „přírodní les“, protože to, co se u nás překládá např. jako potenciální přirozená vegetace nebo stupeň přirozenosti je v angličtině i němčině odvozeno od výrazů „nature - natural“ či „die Natur - natürlich“, čili od termínu „příroda – přírodní“, resp. v němčině „příroda – přirozený“. Proto byla vytvořena stupnice "les původní – les přírodní – les přírodě blízký" a pro všechny tyto tři stupně přirozenosti použit zastřešující pojem "les přirozený", který i v kontextu anglicky a německy psané literatury má širší význam. Takto definované přirozené lesy jsou hlavním obsahem DPL. Jejich současná definice podle vyhlášky č. 64/2011 Sb. zní:

Stupeň přirozenosti je pro účely hodnocení přirozenosti lesních porostů vyjádřením míry ovlivnění lesního ekosystému člověkem, a to jak přímým lesnickým obhospodařováním, tak nepřímo působícími antropickými vlivy. Stupně přirozenosti jsou:

- I. **les původní neboli prales** – člověkem téměř neovlivněný les, kde dřevinná skladba i prostorová struktura odpovídají stanovištním poměrům, tzn. potenciální přirozené vegetaci. Za původní les lze označit i porosty, které byly v minulosti ovlivněny člověkem, ovšem zásah neměl vliv na vybočení z přirozené vývojové trajektorie a stopy takového zásahu již dávno nejsou patrné – např. toulavá těžba jednotlivých stromů před více než 100 lety, odvoz odumřelých stromů z okrajů porostu před více než 50 lety apod. Termín **prales** lze ztotožnit s označením les původní. Tyto porosty jsou v současnosti ponechány samovolnému vývoji;
- II. **les přírodní** – les vzniklý přírodními procesy, avšak člověkem v minulosti ovlivňovaný (zejména toulavou těžbou a pastvou, nikoliv sadbou nebo sítí). Jeho dřevinná skladba i prostorová a věková struktura převážně odpovídají stanovištním poměrům, pomístně se mohou odchýlovat, např. vlivem samovolného vývoje, který proběhl v pozměněných

podmínkách (např. po vykloučení části lesů ve středověku a následném dlouhodobém ponechání plochy sekundární sukcesi lesa, území pod dlouhodobým vlivem vyšších stavů zvěře apod.). Tyto porosty jsou v současnosti ponechány samovolnému vývoji;

III. **les přírodě blízký** – les, jehož dřevinná skladba odpovídá převážně poměrům stanovištním, avšak prostorová struktura je jednodušší než v původním lese. Tyto lesní porosty vznikaly pod vlivem člověka a jejich stav mohl být docílen i vědomou činností člověka. Dlouhodobě docházelo k usměrňování jejich vývoje (odvoz odumřelého dříví, těžba dříví, výchovné zásahy apod.) a stopy tohoto usměrňování jsou dosud patrné, v současnosti však v nich záměrné obhospodařování neprobíhá. Tyto porosty jsou aktuálně buď ponechány samovolnému vývoji anebo v nich probíhají účelové zásahy vedoucí k dosažení cílů ochrany předmětných zvláště chráněných území (například k obnově potenciální přirozené dřevinné skladby a prostorové struktury s cílem ponechat je samovolnému vývoji v budoucnosti);

IV. **les přirozený** – souhrnné označení pro lesní porosty zařazené do stupňů přirozenosti **les původní (prales)**, **les přírodní** a **les přírodě blízký**;

Rozdělení na tři stupně přirozenosti má svoji vnitřní logiku (jak vyplývá i z hodnotící tabulky v kap. 2.4.). Jako lesy původní (pralesy) jsou označovány lesy, které jsou trvale ponechány samovolnému vývoji a současně nikdy v minulosti (na základě studia archivních materiálů a úplné absence stop po lidské činnosti v terénu) nebyly člověkem přímo exploatovány, využívány těžebně nebo i jinou přímou formou. Těmto původním lesům tedy přináležejí anglický ekvivalent "virgin" nebo "original". Je to stav, který nelze opětovným ponecháním samovolnému vývoji dosáhnout. Tento stupeň přirozenosti byl definován proto, abychom si jasně určili kolik (i když velmi málo) takových lesů u nás máme. Pro vymezení těchto lesů je třeba nejrozsáhlejšího studia archivních dokumentů – to je však práce jednorázová a při tvorbě Databanky přirozených lesů již byla v letech 2004-2009 provedena.

Přírodní les může být z hlediska měřených parametrů téměř totožný s lesem původním, opticky může vypadat velmi podobně (např. původní Boubínský prales a přírodní Žofínský prales), má však prokazatelně narušenou kontinuitu vývoje aktivní lidskou činností (těžba dříví, pastva, hrabání steliva apod.) (viz kap. 2.4). Stupně přirozenosti "přírodní" lze tedy znovu (na rozdíl od stupně "původní") dosáhnout aktivním obnovním managementem (rekonstrukcí modelu původního lesa) a následně ponecháním samovolnému vývoji, kdy takový porost začne postupně dosahovat kritérií vázaných na působení času (např. kumulace tlejícího dřeva).

Přírodě blízké lesy jsou pomyslnou výhybkou a vstupní branou do skupiny lesů přirozených. Zařazením do stupně přírodě blízký jasně deklarujeme, že dlouhodobým cílem managementu není trvale hospodařit nebo trvale účelově zasahovat, ale definovat si kroky obnovního managementu na časově omezený úsek a následně ponechat porosty samovolnému vývoji. "Budoucnost" v duchu vyhlášky není (protože ani nemůže být) přesně časově definována, ale respektuje širokou variabilitu stavů lesa i rozdílné ovlivnění člověkem v minulosti i rozdílnou vývojovou dynamiku lesů. Proto je možno nadefinovat provádění managementových opatření podporujících nastartování disturbanční dynamiky až do doby jejího skutečného působení – což například u doubrav, habrových doubrav nebo dubohabřin může trvat desítky let – a tím umožnit udržení stavu vhodného pro přežití populací chráněných či ohrožených druhů živočichů a rostlin vázaných na světlostní vývojová stadia porostů.

Obnovní management je ze své podstaty činnost, kde není žádné hospodářské, tedy výnosové kritérium (to samozřejmě neznamená, že by se zásahy neměly provádět co nejhospodárněji). Proto i hranicí mezi tím, zda-li se jedná o hospodaření nebo obnovní management, by měl být vždy cíl – buď trvale zasahovat nebo v určeném čase účelové zásahy ukončit.

Protože většina lesů v národních parcích, národních přírodních rezervacích, přírodních rezervacích (dále jen „vybraná ZCHÚ“) už z obecné definice nemůže splňovat výše uvedená obecná kritéria pro přirozené lesy a přitom pro každé vybrané ZCHÚ je třeba mít definován současný i cílový stav lesů, byl výčet stupnice hodnocení přirozenosti rozšířen o další dva stupně přirozenosti, které nepovažujeme za lesy přirozené (nejsou tedy součástí DPL), ale umožňují nám hodnotit celá vybraná ZCHÚ komplexně.

V. **les kulturní** - les, jehož dřevinná skladba odpovídá zcela nebo částečně poměrům stanovištním, ale jeho prostorová struktura je srovnatelná nebo jednodušší než v lese přírodě blízkém. Tyto porosty vznikaly a vznikají pod vlivem člověka a jejich stav byl docílen vědomou činností člověka. Jedná se převážně o obhospodařované lesní porosty, ve kterých jsou prováděny obvyklé hospodářské činnosti jako například pěstební práce, výchova a obnova;

VI. **les nepůvodní** - les, jehož dřevinná skladba převážně neodpovídá poměrům stanovištním. Tyto porosty vznikaly a vznikají pod vlivem člověka a jejich stav byl docílen činností člověka. Jedná se převážně o obhospodařované lesní porosty, ve kterých jsou prováděny obvyklé hospodářské činnosti jako například pěstební práce, výchova a obnova, zařazují se sem ale například i porosty geograficky nepůvodních dřevin vzniklé samovolně (např. akátiny).

Je samozřejmě možno namítnout, že stupnice je příliš hrubá, zejména poslední dva stupně přirozenosti (kulturní a nepůvodní). Je to ovšem příklad výše uvedeného a požadovaného kompromisu – se vzrůstajícím počtem stupňů přirozenosti je třeba zjemnit i jejich atributy a to vyžaduje více podrobnějších šetření v jednotlivých vybraných ZCHÚ a tím se celý systém posunuje za hranice realizovatelnosti v měřítku státu a samozřejmě se prodražuje. Navíc šíře stupňů přirozenosti "nepůvodní" a "kulturní" je také úměrná pestrosti forem managementu lesů – na jedné straně např. smrkové hospodářství v horských oblastech, na straně druhé např. trvalý management výmladkových lesů v oblasti pahorkatin.

Přirozené lesy (původní, přírodní, přírodě blízké) také zahrnují pestrou škálu porostních typů, ovšem spojuje je jeden základní atribut – ponechání samovolnému vývoji, resp. jeho časová a prostorová omezenost na části plochy lesů přírodě blízkých – kde navíc jediným cílem obnovního managementu je alespoň částečná rekonstrukce směrem k modelu přirozeného lesa a jeho následné ponechání samovolnému vývoji. K námitkám, že např. zařazením aktivně udržovaných výmladkových lesů do stupně "kulturní" devalvujeme jejich hodnotu, je třeba říci, že právě ony jsou výsledkem dlouhodobé a velmi intenzivní činnosti člověka a zařazením do stupně "kulturní" si pravdivě přiznáváme lidský podíl na jejich vzniku – to, že jsou cenné z hlediska biodiverzity je vyjádřeno jejich začleněním do příslušného ZCHÚ, což v nich umožňuje trvale provádět účelový management a uměle udržovat stav příznivý z hlediska ohrožených druhů organismů.

V souvislosti s hodnocením konkrétních lokalit a posuzováním konkrétních zásahů v jednotlivých vybraných ZCHÚ bylo třeba jednoznačně definovat pojmy vztahující se k

vlastnímu hodnocení. S ohledem na současnou vysokou míru sekundárních antropogenních vlivů na lesy bylo třeba rozlišit pojmy "přirozený vývoj" a "samovolný vývoj" a definovat hranice pro zastoupení stanovištně původních dřevin. Hranice 20% byla určena arbitrárně po konzultacích a studiu prací, které se zabývají dynamikou přirozených lesů a také z vlastní zkušenosti autorů. Východiskem byl důraz na dřeviny, které vývojovou dynamiku určují, při disturbančních událostech mají zásadní vliv na výši odolnostního potenciálu porostu apod. Definice z vyhlášky č. 64/2011 Sb. zní:

b) Přirozený vývoj

Přirozený vývoj je pro účely hodnocení přirozenosti lesních porostů nerušený vývoj přirozených lesů s vyloučením současných přímých (tj. především pěstebních prací, výchovy a obnovy porostů, zásahů proti škodlivým činitelům včetně provádění nahodilých těžeb) i nepřímých lidských vlivů (např. vysoké stavy spárkaté zvěře nebo depozice chemických sloučenin z ovzduší způsobené dálkovým přenosem atd.). Zejména nepřímé lidské vlivy působí dnes na lesy v různé podobě a intenzitě prakticky všude a je obtížné je pro tyto účely jakkoliv klasifikovat. Přirozený vývoj lesa je v současných podmínkách prakticky nedosažitelný stav. Např. nelze nazvat přirozeným vývojem stav, kdy dynamika vývoje lesa (byť se jedná např. o „přírodní“ les) je výrazně narušena nadměrnými stavy spárkaté zvěře (důsledkem činnosti člověka), jež prakticky blokuje přirozenou obnovu lesa.

c) Samovolný vývoj

Samovolný vývoj je pro účely hodnocení přirozenosti lesních porostů označení vývoje lesa s vyloučením přímých lidských zásahů (tj. především pěstebních prací, výchovy a obnovy porostů, zásahů proti škodlivým činitelům včetně provádění nahodilých těžeb). Ten shrnuje ve svém obsahu jednak spontánní působení přírodních sil v rámci vztahů jednotlivých složek ekosystému lesa, ale zároveň i ovlivnění porostů člověkem v minulosti (např. obhospodařování) i nepřímé ovlivnění vývoje porostů v současnosti (např. vysoké stavy spárkaté zvěře nebo doznívající imisní zatížení).

d) Ponechání samovolnému vývoji

Ponechání samovolnému vývoji je pro účely hodnocení přirozenosti lesních porostů stav vzniklý úmyslným i neúmyslným trvalým vyloučením přímých lidských zásahů (tj. především pěstebních prací, výchovy a obnovy porostů a nahodilých těžeb) do lesních porostů a jejich vystavení spontánnímu působení přírodních sil v rámci vztahů jednotlivých složek ekosystému lesa. Tento stav nevylučuje přímé ovlivnění porostů člověkem v minulosti (např. obhospodařování) i nepřímé ovlivnění vývoje porostů v současnosti (např. vysoké stavy spárkaté zvěře nebo doznívající imisní zatížení). Nevylučuje ani přímé lidské zásahy v území v současnosti, pokud jsou prováděny výhradně za účelem eliminace nepřímých lidských vlivů (např. likvidace invazních druhů nebo snižování stavů přemnožené zvěře).

ad d) Ponechání samovolnému vývoji je arbitrární rozhodnutí podobně jako určení hranice zastoupení hlavních dřevin. Obecně platí, že samovolnému vývoji můžeme ponechat jakýkoliv lesní porost. Otázka by vždy měla znít za jakým účelem to děláme a co od toho očekáváme. Rozhodnutí o ponechání lesa samovolnému vývoji je rozhodnutí dlouhodobé. Mělo by být přijímáno po jednoznačném vyjasnění cíle ochrany v příslušném vybraném ZCHÚ a mělo by být činěno s vědomím, že se jedná o ponechání "na vždy", jakkoliv nemůžeme tuto věc vnímat v absolutním pojetí (nevíme co se stane v budoucnu).

Se samovolným vývojem je také spojena otázka kde je hranice jeho ovlivnění. V duchu hodnocených kritérií (kap. 2.4) je jediným přípustným vstupem do samovolného vývoje likvidace nově se objevivších invazních druhů dřevin (akát, pajasan, dub červený, vejmutovka atd.) v jejich juvenilním stadiu, které by bez likvidace měly schopnost zcela změnit evropský temperátní smíšený les. Jedná se odřeviny zavlečené prokazatelně člověkem z jiných areálů rozšíření. Za narušení samovolného vývoje se v metodice považuje usměrnění dynamiky lesů např. užitím lapáků, lapačů (uvnitř území ponechaného samovolnému vývoji) nebo fytopatogenů pro tlumení kůrovcovitých.

e) **Stanovištně původní dřevina**

Stanovištně původní dřevina je pro účely hodnocení přirozenosti lesních porostů vymezena jako dřevina, která je na daném stanovišti součástí potenciální přirozené druhové skladby anebo všech sukcesních stadií samovolného vývoje lesního porostu, včetně sukcesních stadií po disturbancích většího rozsahu. Za hlavní stanovištně původní dřevinu se považuje dřevina, jejíž zastoupení v potenciální přirozené druhové skladbě je alespoň 20% a více. Potenciální přirozená druhová skladba je druhová skladba dřevin, která by vznikla samovolným vývojem v lese závěrečného typu za současných abiotických ekologických podmínek lokality (stanoviště) bez přímého vlivu člověka.

Terminologie ad e) – záměrně zde byla zařazena i primární sukcesní stadia lesa, protože při disturbančních událostech (např. rozpad horské smrčiny) v lesích ponechaných samovolnému vývoji by nebylo logické aby po velkých disturbancích byl těmto lesům snížen stupeň přirozenosti jenom proto, že na dílčí ploše nejsou přítomny dřeviny lesa závěrečného typu (sensu Míchal et Petříček 1999). Podobně i zařazení plochy (která dosud nebyla do DPL zařazena a bylo rozhodnuto o jejím ponechání samovolnému vývoji) po disturbanci, by nebylo možné, kdybychom posuzovali pouze zastoupení dřevin lesa závěrečného typu.

Právě proto je hodnocení přirozenosti konstruováno pro oba přístupy: i) aktivní – tj. uplatnění postupů obnovního managementu s cílem zvýšit stupeň přirozenosti lesa a ii) pasivní – bez aktivního managementu. Rozdíl bude v době potřebné pro dosažení vyššího stupně přirozenosti.

f) **Minulost**

Minulost je pro účely hodnocení přirozenosti lesních porostů vymezena jako časové období předcházející dni, v němž je prováděno hodnocení porostu.

g) **Současnost**

Současnost je pro účely hodnocení přirozenosti lesních porostů vymezena jako okamžik hodnocení porostu zahrnující též nejbližší následující období, pro které je stanoven konkrétní plán zásahů pro hodnocený porost (tzn. zpravidla období platnosti plánu péče a souvisejícího lesního hospodářského plánu nebo lesní hospodářské osnovy).

g) **Holina**

Holina je pro účely hodnocení přirozenosti lesních porostů podle této vyhlášky lesní pozemek nebo jeho část bez lesního porostu o výměře větší než 0,02 ha.

2.4 Odvození jednotlivých kritérií hodnocení

Celá filosofie vymezení stupňů přirozenosti byla tedy postavena na ovlivnění porostů člověkem od minulosti do současnosti, neboť projevy lidské činnosti se dají relativně snadno identifikovat na určitých attributech porostů bez nároků na složitější měření.

Naopak jsme nepřistoupili na měření porostních parametrů jako je vertikální členitost porostní struktury, protože jejich odhad je velmi subjektivní a nelze ho u cca 50 respondentů sjednotit a jeho měření je časově a finančně náročné – to již odporuje i podmínkám zadání vývoje metodiky. Navíc v případě vertikální porostní struktury nelze stanovit pomyslnou řadu od nejjednodušší po velmi složitou strukturu jako gradient pro jednotlivé stupně přirozenosti. Všechny přirozené lesy mají v určitém stadiu vývoje vertikální strukturu členitější i jednodušší a z její členitosti nelze apriori usuzovat na přirozenost lesů. Výběrné lesy s členitou vertikální strukturou bychom také neřadili mezi přirozené lesy. Podobně je třeba se vyvarovat snah hodnotit zvlášť porostní etáže (hodnotíme porost jako celek a není možno jej separovat po etážích, kdy jedna by např. vyhověla kritériím pro určitý stupeň přirozenosti a druhá ne).

Hodnotící tabulka byla vyvinuta jako nástroj na posouzení konkrétních vlastností porostu. Jednotlivá kritéria byla vždy volena s ohledem na zadání a na základní filozofii metodiky – co nejnadhnější dostupnost informací pro hodnocení (musí to být levné), co nejméně subjektivních pohledů a zaměření na vlivy člověka. Kritéria byla rozdělena do čtyř skupin, tematicky jasně odlišených, s vnitřní logikou umožňující jejich řazení coby gradientů podle stupňů přirozenosti.

HODNOCENÍ PŘIROZENOSTI LESNÍCH POROSTŮ						
Název lokality (území):						
Dílčí plocha:						
Výměra dílčí plochy:						
Kritéria hodnocení - jednotlivé hodnocené způsoby ovlivnění vývoje porostů v minulosti a v současnosti		Způsob ovlivnění vývoje dílčí plochy v minulosti a v současnosti				
		A	B	C	D	E
		původní	přírodní	přírodě blízký	kulturní	nepůvodní
A - Přímé ovlivnění vývoje porostu formou lesnických opatření						
A1	Žádná těžba v minulosti i současnosti anebo pouze toulavá těžba před více než 100 lety	ANO				
A2	Pouze těžba toulavá v minulých 100 letech		ANO			
A3	Mýtní těžba před více než 100 lety s následnou sekundární neřízenou sukcesí		ANO			
A4	Záměrné obnovní zásahy na méně než 1/4 plochy v minulosti		ANO			
A5	Záměrné obnovní zásahy na více než 1/4 plochy v minulosti			ANO		
A6	Mýtní těžba úmyslná a vkládání obnovních prvků v současnosti				ANO	
A7	Nahodilá těžba živých (aktivních) stromů v současnosti bez vzniku holiny			ANO		
A8	Nahodilá těžba živých (aktivních) stromů v současnosti se vznikem holiny				ANO	
A9	Výsadba sazenic nebo sje semen jako hosp. opatření na méně než 1/4 plochy v minulosti		ANO			
A10	Výsadba sazenic nebo sje semen jako hosp. opatření na více než 1/4 plochy v minulosti			ANO		
A11	Výsadba sazenic nebo sje semen jako hosp. opatření v současnosti				ANO	

A12	Záměrné výchovné zásahy na méně než 1/4 plochy v minulosti		ANO			
A13	Záměrné výchovné zásahy na více než 1/4 plochy v minulosti			ANO		
A14	Záměrné pěstební nebo výchovné zásahy v současnosti				ANO	
A15	Rekonstrukční managementová opatření v minulosti		ANO			
A16	Rekonstrukční managementová opatření v současnosti			ANO		
A17	Zásahy eliminující sekundární negativní antropické vlivy	ANO				
B - Odumřelé dřevo						
B1	Odumřelé dřevo se neodváželo nikdy nebo před více než 50 lety	ANO				
B2	Odvoz odumřelého dřeva v minulých 50 letech		ANO			
B3	Částečné zpracování odumřelého dřeva v současnosti			ANO		
B4	Zpracování odumřelého dřeva v plném rozsahu v současnosti				ANO	
C - Nepřímé ovlivnění vývoje porostu působením člověka						
C1	Nejsou patrné známky negativního vlivu spárkaté zvěře na lesní ekosystém anebo pouze vliv historické pastvy dobytka na vývoj struktury a textury porostu, který je již nepatrný a lze dovést pouze teoretické ovlivnění dřevinné skladby	ANO				
C2	Dlouhodobě vysoké stavy spárkaté zvěře v posledních 50 letech, mající vliv na vývoj struktury porostu (výrazně snížený počet stromů v několika po sobě jdoucích tloušťkových třídách), v lesních porostech v současnosti probíhá přirozená obnova všech hlavních		ANO			
C3	Dlouhodobě vysoké stavy spárkaté zvěře v posledních 50 letech, mající vliv na vývoj struktury porostu (výrazně snížený počet stromů v několika po sobě jdoucích tloušťkových třídách), v lesních porostech v současnosti vlivem spárkaté zvěře neprobíhá přiroz			ANO		
D - Současná dřevinná skladba v porovnání s potenciální přirozenou dřevinnou skladbou						
D1	Nepřítomnost některé z hlavních stanovištně původních dřevin				ANO	
D2	Nepřítomnost reprodukce schopných jedinců u některé z hlavních stanovištně původních dřevin			ANO		
D3	Přítomnost stanovištně nepůvodních dřevin vtrošně do 10% v zastoupení			ANO		
D4	Přítomnost stanovištně nepůvodních dřevin od 10% do 50% v zastoupení				ANO	
D5	Přítomnost stanovištně nepůvodních dřevin nad 50% v zastoupení					ANO
D6	Přechodná přítomnost stanovištně nepůvodních dřevin označovaných jako invazní neofyty (např. akát, pajasan, vejmutovka, dub červený) do 5% v zastoupení	ANO				
D7	Porosty geneticky nepůvodní (nepůvodní populace dřevin atd.)				ANO	
Stupně přirozenosti		původní	přirodní	přírodě blízký	kulturní	nepůvodní
Zařazení do stupně přirozenosti:						
Je (dílní plocha) ponechána samovolnému vývoji? (Ano/Ne)						
Pokud ano, odkdy? (alespoň odhad)						
Hodnocení provedl:						
Datum zpracování:						
Poznámka:						

Vysvětlení použití jednotlivých kritérií v tabulce:

- A1, A2 - Jedná se o porosty, v kterých dosud nebyla provedena žádná těžba nebo pouze těžba toulavá. Toulavou těžbou je míněna úmyslná těžba charakteru jednotlivého výběru stromů bez vzniku jakýchkoliv obnovních ploch, která byla prováděna za účelem např. výběru několika kvalitních jedinců z území v době kdy nebyla ještě deklarována jeho ochrana. Časová hranice 100 let pro toulavou těžbu je odvozena od skutečnosti, že nejde-li o plošnou těžbu, nýbrž o těžbu jednotlivých stromů, která se vybraného území dotkla jen okrajově, dochází k zahlázení stop po těžbě poměrně rychle. Není zásadně narušena struktura a textura vybraného porostu ani dřevinná skladba či jeho věková diferenciacce. I dřeviny rostoucí pomaleji a v zástínu, jsou schopny během 100 let vyplnit uvolněný prostor. Při vyhodnocování těchto kritérií se vychází z dostupných písemných údajů o těžbách nebo ze skutečného stavu lesního porostu v současnosti (například přítomnost pařezů nebo chybějící jedinci nejstarších věkových kategorií).

Protože žijeme v hustě osídlené kulturní krajině, kde hranice původních lesů jsou vždy ostře odlišeny od okolních lesů, zpravidla cestou, průsekem apod., nelze vyloučit jednotlivou těžbu stromů, zejména v blízkosti okrajů přirozených lesů v dávné minulosti. Podobně nelze ověřit případy, kdy pralesem někdo před 200 lety proháněl dobytek na pastvu. Proto, držíce se reálného pohledu, připouštějí kritéria A1 a C1 tento dávný vliv.

- A3 - Mýtní těžbou je zde míněna těžba, při které došlo před více než 100 lety k vymýcení původního porostu, ale plocha byla následně ponechána sekundární sukcesi a jejím výsledkem je samovolně vzniklý lesní porost, jehož dřevinná skladba i prostorová a věková struktura převážně odpovídají stanovištním poměrům (např. po vyklučení části lesů ve středověku a jejich ponechání dlouhodobé sekundární sukcesi v okolí dnešních zřícenin hradů nebo zemědělská půda v některých oblastech v pohraničí ponechaná mnoho desítek let ladem a v současnosti porostlá sekundárním lesem).
- A4, A5 - Jedná se o hospodářská opatření v minulosti, jejichž cílem byla obnova porostů. Pokud však došlo k obnově (i umělé) s pomocí stanovištně odpovídajících dřevin a dnešní porost splňuje ostatní kritéria, může být zařazen jako „přírodní“ nebo „přírodě blízký“. Velikost ¼ obnovované plochy je zvolena jako toleranční hranice v přírodním lese, který splňuje všechna další kritéria přírodního lesa, ale uvnitř území došlo k maloplošnému soustředěnému zásahu, který okolí ovlivnil minimálně (např. lokální likvidace následků větrného polomu nebo částečné rozpracování porostů maloplošnými obnovními prvky). Do stupně „přírodě blízký“ tak mohou spadat i dnešní (z hlediska hospodářského) přestárlé pařeziny, kde se již dostatečně dlouho neprovádějí standardní hospodářské zásahy.
- A6 - Je to kontrolní pojistka proti případnému zařazování dnešních obhospodařovaných porostů, kde se aktivně hospodaří, mezi přirozené lesy.
- A7, A8 - Nahodilou těžbou není míněna cílevědomá výchovná ani obnovní těžba při standardním obhospodařování lesa, ale pouze těžba dosud živých stromů z důvodu ochrany lesa (např. těžba aktivních kůrovcových stromů smrku nebo borovice) ve smyslu § 33 odst. 1 zákona č. 289/1995 Sb. Tento typ těžby má obvykle charakter toulavé těžby v současnosti (pokud se nejedná o jednorázový masivní zásah), při které nevzniká holina. V takovém případě lze les ještě hodnotit jako „přírodě blízký“. A8 – je kontrolní pojistka při zařazování porostů, kde v současnosti dochází ke vzniku holin a nelze při splnění ostatních kritérií výběru již takové plochy hodnotit jako lesy přirozené. Tzv. nahodilá těžba sterilních souší nebo vývratů jakýchkoliv dřevin je zpracováním odumřelého dřeva – viz B3.

- A9-11 - Velikost $\frac{1}{4}$ plochy je zvolena jako toleranční hranice v přírodním lese, který splňuje všechna kritéria, ale uvnitř území došlo k maloplošnému soustředěnému zásahu, který okolí ovlivnil minimálně. A11 – je kontrolní pojistka při zařazování porostů, kde se v současnosti aktivně provádí tato činnost jako hospodářské opatření, mezi přirozené lesy.
- A12-14 - Záměrnými výchovnými zásahy je míněna cílevědomá výchovná těžba v určité části území, která měla za cíl „zkvalitnění“ porostů z hospodářského hlediska. Rozlišovací plocha $\frac{1}{4}$ velikosti rezervace je stejně jako u A2 a A8 toleranční hranicí pro přírodní les při různých zásazích. A14 – Je opět kontrolní pojistka pro porosty, kde jsou i dnes prováděny zásahy s hospodářským cílem.
- A15-16 - Za rekonstrukční managementová opatření se v tomto smyslu považují zásahy za účelem podpory ohrožených druhů dřevin (např. uvolnění vtroušených jedlí v plošném nárůstu buku pro její záchranu), nebo vnesení chybějící dřeviny (např. dřívě člověkem vytěžené, nebo hromadně odumřelé např. vlivem tracheomykóz nebo likvidace skupin stanovištně nevhodných dřevin). U přírodě blízkého lesa (např. pařeziny nebo horské smrčiny) je jako rekonstrukční managementové opatření vnímán i těžební zásah za účelem strukturální diferenciacie porostu nebo např. těžby sice stanovištně původní dřeviny, ovšem zcela nevhodného ekotypu – např. chlumní smrk v horských lesích v 8. lesním vegetačním stupni apod. Při hodnocení je stále třeba mít na paměti rozdíl mezi managementovým opatřením a hospodářským zásahem, kde primárním měřítkem rozhodování je hospodářský výsledek.
- A17 - Za zásahy eliminující sekundární antropické vlivy se nepovažují rekonstrukční opatření (viz. A15-16), jejichž cílem je aktivní přiblížení porostů modelu původního lesa, nýbrž pouze zásahy jejichž cílem je udržení relativně vyrovnaného stavu ekosystému (např. oplocení celé rezervace či skupin zmlazení v rezervaci v oblasti s neúměrně vysokými stavy spárkaté zvěře – nikoliv však selekce jedinců ve skupinách zmlazení; dále likvidace invazních neofytů, která je odůvodnitelná i v lesních porostech již ponechaných samovolnému vývoji - např. likvidace invazního akátu nebo vejmutovky apod.). Tyto zásahy jsou, vzhledem k vnějšímu vlivu okolí, realizovány v řadě lokalit a jsou akceptovatelné i v původním lese.
- B1, B2, B3 - Časová hranice 50 let pro odvoz odumřelého dřeva respektuje výsledky výzkumu přirozených lesů, které dokazují, že rozklad odumřelých ležících stromů trvá více než 50 let jen na výjimečných stanovištích (suchá, zpravidla xerothermní stanoviště nebo naopak vysoké horské polohy a současně kmen bez doteku s půdním povrchem). Je tedy pravděpodobné, že byli-li porost více než 50 let ušetřen vyklízení odumřelého dřeva, jsou v něm dnes opět zastoupena všechna rozkladová stadia odumřelého dřeva. Při posuzování přítomnosti odumřelého dřeva zejména ve stupni „přírodě blízký“ je třeba více tolerance – např. pokud je odváženo mrtvé dřevo z okrajů porostu podél cest, kde vadí z hlediska dopravního či technologického běžnému obhospodařování a uvnitř porostu mrtvé dřevo zůstává. Totéž platí pro situaci, kdy je např. provedena nahodilá kůrovcová těžba a napadené stromy (zejména smrky) jsou vyváženy, zatímco staré sterilní souše zůstávají na místě a s nimi odumřelé dřevo dalších, zejména listnatých druhů dřevin.

V případě hodnocení přítomnosti tlejícího dřeva bylo při tvorbě metodiky a vyhlášky přihlédnuto k současně převažujícímu kulturnímu charakteru lesů ve vybraných ZCHÚ. Zejména u kritéria B2 je podstatné, že hodnocený porost je již ponechán samovolnému vývoji a postupně přibývá tlející dřevo. Není striktně vymezena doba čekání na 100% splnění podmínky přítomnosti všech stupňů rozkladu tlejícího dřeva.

- C1 - Vliv pastvy dobytka je zřetelný zejména u porostů ve středních horských a podhorských polohách, kde došlo vlivem pastvy ke zjednodušení porostní struktury a postupně i k ovlivnění dřevinné skladby (záměna buku jedlí či smrkem nebo záměna dubu bukem v nižších polohách apod.). Jedná se o formální připomenutí jevu, který vnímáme jako přípustný ve všech stupních přirozenosti.
- C2, C3 - Vliv vysokých stavů spárkaté zvěře na přirozenou obnovu lesních ekosystémů je jedním z nevýznamnějších negativních vlivů způsobených člověkem, proto je třeba tento vliv vždy zodpovědně vyhodnotit a zohlednit při hodnocení přirozenosti.
- D1, D2 - Potenciální přirozenou druhovou skladbu vyjádřenou zastoupením hlavních dřevin je nutno brát s tolerancí s tím, že za mezní hodnoty pro hodnocení je považována účast hlavních dřevin – tj. dřevin, které určují vývojovou dynamiku porostů a mají v potenciální přirozené skladbě zastoupení 20% a více, přičemž poměr zastoupení hlavních dřevin není pro hodnocení rozhodující (např. zastoupení jedle na stanovištích s jejím potenciálním vysokým podílem je v současnosti ve většině případů v jednotkách procent). Podstatná je schopnost, byť i malé populace, další reprodukce – to je podmínka pro zařazení do stupně "přírodní". Naopak ve stupni "přírodě blízký" postačí např. skupinovitá podsadba jedle v buko-smrkovém porostu, jako výsledek rekonstrukčního managementového opatření.
- D3 - Je tolerována účast stanovištně nepůvodních dřevin do 10% v zastoupení, vyskytujících se ve skupinkách, hloučcích či jednotlivě vtroušeně. Tyto dřeviny by měly být předmětem rekonstrukčních managementových opatření (např. postupná redukce příměsi smrku na stanovištích, kde v potenciální přirozené skladbě chybí atd.).
- D4 - Je tolerována účast stanovištně nepůvodních dřevin v rozmezí od 10% do 50% v zastoupení, vyskytujících se ve skupinkách, hloučcích či jednotlivě vtroušeně. Tyto dřeviny mohou být předmětem obhospodařování.
- D6 - Je tolerována účast invazních neofytů (např. akát, pajasan, vejmutovka, dub červený) do 5% zastoupení. Přítomnost invazních neofytů je vnímána jako dočasná záležitost a předpokládá se, že jsou a budou předmětem permanentní likvidace.
- D7 - Porosty geneticky nepůvodní (nepůvodní populace dřevin atd.) – jednou ze základních podmínek pro označení lesního porostu jako les přirozený je jeho genetická původnost – tzn. porosty, u nichž víme, že do nich byly vnášeny dřeviny prokazatelně cizího původu (nevhodného ekotypu) a tento původ je zcela zřejmý i dnes a tyto dřeviny plošně převažují, by neměly být v těchto stupních přirozenosti klasifikovány. Tam kde se jedná pouze o část jinak hodnotného porostu, musí být tato část jasně graficky oddělena do samostatné dílčí plochy. Tento problém se bude týkat převážně porostů se zastoupením smrku.

D6 – jedná se o zmírnění toho co aktuálně invaduje z okolí a je možno provést rychlou likvidaci bez významnějšího ovlivnění porostu (např. nově nalétnutý akát ve smíšené dubohabřině se odstraní již ve stadiu semenáčků).

3. POSTUP HODNOCENÍ PŘIROZENOSTI

3.1 Dílčí plochy pro hodnocení přirozenosti

Výběr dílčí plochy a její výměra:

- dílčí plochu tvoří soubor lesních porostů, jejichž vlastnosti rozhodné pro hodnocení přirozenosti jsou homogenní, dílčí plocha tedy může být tvořena i více jednotkami prostorového rozdělení lesa,

- do dílčí plochy mohou být arondovány i plochy s odlišnými vlastnostmi, jejich podíl na celkové výměře dílčí plochy však nesmí překročit 10%, rozloha jedné plochy s odlišnými vlastnostmi nesmí překročit 5% výměry dílčí plochy a nesmí být větší než 1 ha,
- výměra dílčí plochy, na které se provádí hodnocení přirozenosti by neměla být menší než 1 ha.

Výběr dílčích ploch hodnocení uvnitř vybraných ZCHÚ je vždy problematický a nese s sebou několik rozhodnutí.

i) Vymezení ploch ve větších komplexech lesů, které jdou napříč vegetační stupňovitostí by se mělo řídit víceméně hranicemi vegetačních stupňů – s nimi se mění poměry zastoupení hlavních dřevin a tudíž zde dochází k odlišnému hodnocení účasti hlavních dřevin určujících dynamiku lesa.

ii) "Zrno" hodnocení jeden hektar bylo zvoleno ze dvou důvodů – předně, z hlediska dynamiky evropských temperátních lesů se většina disturbancí odehrává na spíše menších plochách, pouze větší a v prostoru i čase vzácnější velké (od řádu hektarů výše) disturbance mají jiné měřítko. Zároveň bylo přihlédnuto k zavedené a v lesnictví standardně používané plošné jednotce, kterou má každý hodnotitel s terénní zkušeností dobře zažitou a umí s ní pracovat. Klasické disturbance ("gaps" – porostní mezery vzniklé vyvrácením jednoho až pěti stromů) tudíž mohou být dobře odlišeny právě použitím hektarového měřítka – pokud je potřeba je odlišit – v porostech ponechaných samovolnému vývoji na větších plochách je mozaika různých disturbancí a následných vývojových stadií přirozeným jevem a zde není vůbec důvod je odlišovat. Naopak důvod odlišení je v porostech, které dosud byly předmětem obnovního managementu (např. les kulturní) a došlo v nich ke spontánním disturbancím a my se rozhodneme na těchto dílčích plochách po disturbance už nezasahovat (a přesuneme je do lesa přírodě blízkého pokud splní i další kriteria).

3.2 Určení stupně přirozenosti

Určení stupně přirozenosti:

- pro jednu dílčí plochu se tabulka vyplní tak, že se v každém řádku vyhodnotí kritérium, které je zde uvedeno a je-li v daném případě správná odpověď „Ano“, zaškrtně se bílé políčko s touto odpovědí; nelze-li odpovědět „Ano“, žádné políčko se v daném řádku nezaškrťává a vysvětlení se uvede na konci tabulky v poznámce,
- při hodnocení se vychází ze skutečnosti, že není možno postihnout všechny složky ekosystému a jejich funkce a vazby, ale v případě lesů je vždy hlavní determinantou stavu i ostatních složek ekosystému dřevinné patro,
- po zaškrtnutí příslušných políček v jednotlivých řádcích, zjistíme, v kterých sloupcích se nacházejí zaškrtnutá políčka,
- pro zařazení dílčí plochy do příslušného stupně přirozenosti platí zásada, že tato plocha musí splňovat všechna kriteria pro daný stupeň přirozenosti, ani záporná odchylka u jen jednoho kriteria není důvodem pro zařazení do vyššího stupně přirozenosti,
- je-li zaškrtnuté alespoň jedno políčko ve sloupci E, zaškrtneme v posledním řádku označeném jako „Zařazení do stupně přirozenosti“ políčko ve sloupci „E“, tomuto výsledku odpovídá hodnocení příslušné dílčí plochy jako „les nepůvodní“,
- je-li zaškrtnuté alespoň jedno políčko ve sloupci D a žádné ve sloupci E, zaškrtneme

v posledním řádku označeném jako „Zařazení do stupně přirozenosti“ políčko ve sloupci „D“, tomuto výsledku odpovídá hodnocení příslušné dílčí plochy jako „les kulturní“,

- je-li zaškrtnuté alespoň jedno políčko ve sloupci C a žádné ve sloupcích D a E, zaškrtneme v posledním řádku označeném jako „Zařazení do stupně přirozenosti“ políčko ve sloupci „C“, tomuto výsledku odpovídá hodnocení příslušné dílčí plochy jako „les přírodě blízký“,

- je-li zaškrtnuté alespoň jedno políčko ve sloupci B a žádné ve sloupcích C až E, zaškrtneme v posledním řádku označeném jako „Zařazení do stupně přirozenosti“ políčko ve sloupci „B“, tomuto výsledku odpovídá hodnocení příslušné dílčí plochy jako „les přírodní“,

- jsou-li zaškrtnutá pouze políčka ve sloupci A a žádné ve sloupcích B až E, zaškrtneme v posledním řádku označeném jako „Zařazení do stupně přirozenosti“ políčko ve sloupci „A“, tomuto výsledku odpovídá hodnocení příslušné dílčí plochy jako „les původní“,

- v řádku označeném jako „Poznámka“ uvede hodnotitel komentář ke kritériím použitým při hodnocení konkrétní plochy, zejména těch, kde nebylo možno odpovědět „Ano“ anebo podrobněji specifikovat případné arondace dílčí plochy. Podobný poznámkový aparát k jednotlivým kritériím je uveden za tabulkou.

4. ON-LINE AKTUALIZACE HODNOCENÍ PŘIROZENOSTI LESŮ V ČR

Celá metodika hodnocení přirozenosti byla od začátku navrhována jako otevřený systém, kde díky opakovanému hodnocení (s každým plánem péče pro vybraná ZCHÚ po 10 letech) budeme moci vyhodnotit změny v zastoupení stupňů přirozenosti pro jednotlivá vybraná ZCHÚ, respondenční jednotky anebo celé území ČR – což nám bude jasně odrážet jak úspěšný a efektivní byl uplatněný obnovní management.

Jedná se o systém, kde díky aplikovanému obnovnímu managementu můžeme postupně z lesů nepůvodních upravit stav dílčí plochy ve vybraných ZCHÚ až do stupně přírodě blízký. V tomto stupni přirozenosti ukončujeme aktivní zásahy a následně se porost ponechává samovolnému vývoji. Následně po ponechání samovolnému vývoji může les přírodě blízký postupně dosáhnout parametrů lesa přírodního.

Změny hodnocení přirozenosti je možno provádět i v průběhu 10-leté periody a to v případě, že jiný hodnotitel bude přesvědčen a doloží to jasnými důkazy, že dosavadní hodnocení je zatíženo chybou. Proběhne posouzení obou hodnocení a případná změna údajů v DPL. Hodnotící formuláře pro jednotlivá území jsou přístupné v DPL na www.pralesy.cz a každý si je může stáhnout a v terénu (příp. v archivu) prověřit.

5. LITERATURA

Frank G., Parviainen J., Vandekerckhove K., Latham J., Schuck A., Little D. (eds.), 2007. Protected Forest Areas in Europe – Analysis and Harmonisation (PROFOR): Results, Conclusions and Recommendations. Vienna, Federal Research and Training Centre for Forests, Natural Hazards and Landscape (BFW): 202.

Latham J., Frank G., Fahy O., Kirby K., Miller H., Stiven R. (eds.), 2005. Protected Forest Areas in Europe – Analysis and Harmonisation (PROFOR): Reports of Signatory States. Vienna, Federal Research and Training Centre for Forests, Natural Hazards and Landscape (BFW): 413.

Míchal I., Petříček V., 1999. Péče o chráněná území. II. Lesní společenstva. Praha, AOPK ČR: 713.

Miko L., Hošek M., 2009. Příroda krajina České republiky. Zpráva o stavu 2009. Praha, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR: 102.

Parviainen J. (ed.), 2000. Forest Reserves Research Network. Luxembourg, European Commission: 377.

Pondělíčková A. (ed.), 2003. Národní lesnický program. Praha, Ministerstvo zemědělství: 16.

Vašíček J. (ed.), 2011. Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky v roce 2010. Praha, Ministerstvo zemědělství: 130.